

PIERDERILE UMANE ȘI MATERIALE ÎN ROMÂNIA SUB BOMBARDAMENTELE AERIENE GERMANE, SOVIETICE ȘI ANGLO-AMERICANE ÎN CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE

HUMAN AND MATERIAL LOSSES IN ROMANIA UNDER GERMAN, SOVIET AND ANGLO-AMERICAN AIR BOMBARDMENTS IN THE TWO WORLD WARS

Colonel (ret.) medic prof. univ. dr. Viorel ORDEANU*

Colonel (ret.) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC **

(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania)

Rezumat: Cercetând literatura existentă, din țară și străinătate referitoare la bombardamentele aeriene, de nivel tactic și strategic, autori relevă modul evolutiv al teoriei ofensivei aeriene, precum și a adoptării operațiilor aeriene și efectele lor asupra României, din Primul Război Mondial și cel De Al Doilea Război Mondial.

Autorii scot în evidență unele aspecte ale desfășurării operațiilor aeriene germane, sovietice, și anglo - americane asupra economiei, infrastructurii teritoriale și populației, din România, care au suscitat și încă suscitat dezbateri asupra oportunității și modului de lor de desfășurare, precum și asupra efectelor acestora asupra societății românești.

Cuvinte cheie: operații aeriene, Primul Război Mondial, Al Doilea Război Mondial, ofensiva aerienă, operațiuni aeriene de bombardament, pierderi umane și materiale.

Abstract: By reviewing the existing national and foreign literature on tactical and strategic air bombardment, the authors reveal the evolution of the theory of air offensive, as well as the adoption of air operations and their effects on Romania, in World War I and World War II.

The authors emphasize some aspects of the deployment of German, Soviet and Anglo-American air operations on the economy, territorial infrastructure and population in Romania, which have raised and still raise debates on the appropriateness and the way of their deployment, as well as on their effects on Romanian society.

Keywords: air operations, World War I, World War II, air offensive, aerial bombing operations, human casualties, material destruction.

Introducere

În războaiele mondiale, la care a participat și România, nu numai forțele luptătoare ci și populația civilă a fost supusă de inamic bombardamentelor, care au cauzat pierderi umane (morti și răniți) și pierderi

* Profesor universitar la Universitatea „Titu Maiorescu” București, email: ordeanu_viorel@yahoo.com

** Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

materiale semnificative. Conform Dreptului Internațional și Cutumelor războiului acestea nu sunt ținte legitime și sunt considerate crime de război. Dar atunci când sunt săvârșite de forțe armate ale unor Mari Puteri nu există autorități care să tragă la răspundere făptașii, nici pe cei care planifică, ordonă sau execută atacurile. De cele mai multe ori acești militari criminali, cu voie sau fără voie, devin eroi, iar acțiunile lor sunt pentru „*eliberarea*” țărilor atacate, chiar dacă anterior ele nu fuseseră cucerite de alțineva.

1. Un scurt istoric

Introducerea *prafului de pușcă* în Europa medievală a revoluționat arta militară europeană. În China și Extremul Orient explozivii erau deja folosiți în scopuri militare și civile: focuri de artificii, guri de foc, rachete, bombe etc. Evoluția acestor noi arme a fost rapidă, de la vechile bombarde cu ghiulele de piatră, la arme de foc perfecționate și specializate, ușoare (individuale) și grele (colective), explozivi pentru bombardare sau minarea subterană a fortificațiilor. Vechea artillerie folosită în Antichitate și Evul Mediu (baliste, catapulte, trebușeuri etc.) a fost rapid înlocuită cu arme de foc, superioare din toate punctele de vedere.

Fiecare armată puternică avea puști, pistoale și tunuri de diferite tipuri și calibre. Cea mai puternică artillerie din timpul Renașterii europene a fost a otomanilor, care la asediul Constantinopolului (cea mai mare și mai bine fortificată cetate din lume și din toate timpurile), la 1453, au dărâmat zidurile cu artillerie de 600 și 745 mm și infanteria turcă a intrat în cetate. Ca urmare, și în Țările Române marii domnitori au folosit arme de foc, au construit arsenale și au făcut tunuri, la început bombardare din lemn de cireș, iar mai târziu de bronz, turnate de meșterii clopotari. De exemplu, Mihai Viteazul avea sute de tunuri de diverse calibre.

În vremurile moderne au fost folosite tunuri grele cu calibre de până la 900 mm sau cu bătaie de peste 100 km ori tunuri automate de calibră mică, capabile să facă ravagii în rândul inamicului sau a populației acestuia. ***Explozivii sub toate formele au devenit cea mai eficientă categorie de arme.***

Apariția aviației a creeat noi posibilități de atac. De la misiuni de curierat militar (de ex. Aurel Vlaicu, la manevrele militare din 1910, a transmis un ordin din Muntenia în Oltenia), de observație aeriană și conducerea focului de artillerie (de ex. Aurel Vlaicu, în Al Doilea Război Balcanic, în 1913), aviația militară română având 34 de avioane și un batalion de aerostățieri, cu baloane captive pentru artillerie, uneori cu dueluri aeriene cu pistoale și carabine.

În Primul Război Mondial (RM 1) aviația militară română avea 44 de avioane, înarmate cu mitraliere și rachete de semnalizare pentru incendierea baloanelor inamice, precum și pentru bombardamente aeriene cu grenade și bombe de mortier (aruncate cu mâna) și ulterior bombe de aviație. În armatele marilor puteri au apărut dirijabile pentru bombardament strategic de noapte, avioane de bombardament și de vânătoare etc. ***Deci RM 1 a stabilit rolul și locul aviației militare în luptă, inclusiv rolul bombardamentului tactic și strategic.***

În Al Doilea Război Mondial (RM 2), aviația militară s-a dezvoltat și cooperarea cu atacul cu blindate (tatica fundamentată de Colonelul Charles de Gaulle, profesor la Școala militară din Paris¹) a fost utilizată nu de francezi ci de invadatorul german care a învins Armata franceză, prin **Blietzkrieg** (război fulger). Iată o dovedă că unii ofițeri acordă prioritate Regulamentelor militare (care prezintă doar un set de reguli, prin definiție neobligatorii) față de cunoștințele noi dobândite în învățământul militar și nu se pot adapta situației tactice existente. Otto von Bismarck, fondatorul Germaniei moderne, spunea că „*respectarea regulamentelor militare este scuza ofițerilor lipsiți de inițiativă*”². Același lucru se poate observa uneori și în actualul război rusuo-ucrainian.

După mai bine de o jumătate de secol același principiu de bază a fundamentat concepția despre **Bătălia aero-terestră 2000** și rămâne valabil, cu adaptările necesare, pentru Operațiunile intrunite și Operațiunea Multidomeniu, care vedem că se încearcă în prezent în războiul nedeclarat din Ucraina și din Rusia. Este evident că va fi valabil și în viitor, cu adaptări în funcție de evoluția tehnicii de luptă, de schimbările politice și sociale, de echilibrul mondial de forțe și de învățăminte istoriei.

Bombardamentul de aviație

Aviația militară a acționat încă de la început, fie relativ independent, ca bătălii aeriene sau război aerian (de ex. Bătălia Angliei, 1940), fie în sprijinul direct al luptelor terestre sau navale. Prin proiectare, construcție și mod de folosire, avioanele militare sunt înzestrăte cu mitraliere, tunuri, rachete, bombe, echipamente de război electronic, ori transportă la țintă trupe sau forțe speciale, fiind destinate pentru misiuni tactice, operative sau strategice. De observat că marile armate declasează aeronavele depășite tehnic, dar nu le casează, fiind conservate pentru misiuni de atac la sol în sprijinul trupelor de uscat, ca și tancurile vechi, care sunt folosite la asaltul infanteriei ca în RM 1.

Având în vedere eficiența deosebită a bombardamentelor aeriene în luptele terestre și navale, la nivel tactic, operativ și strategic, există aeronave specializate (avioane, elicoptere, rachete, drone, baloane) specifice. În general avioanele de vânătoare, de asalt și bombardierele ușoare acționează **tactic**, asupra forțelor de pe linia frontului sau navelor, ori **operativ** asupra rezervelor, concentrărilor de trupe, depozitelor logistice, aerodromurilor inamicului sau căilor de comunicație. Acestea pot să folosească bombe și rachete explozive, incendiare, chimice, biologice, radiologice ori torpile, mine marine sau bombe antisubmarin s.a.

Avioanele multirol moderne, unele invizibile radar, pot să utilizeze rachete aer-sol, inclusiv nucleare, aşa cum sunt F117, F16, F35, Su57, Su75 etc., deci pot acționa și **operativ și strategic**. Bombardierele grele sunt

¹ Biographie de Charles de Gaulle, disponibil la <https://charles-de-gaulle.org/lhomme/biographie>, accesat la 24.08. 2024.

² Citate de Otto von Bismarck/, *Right Words*, disponibil la <https://rightwords.ro/citate/autori/otto-von-bismarck#google>, accesat la 30.08. 2024.

destinate exclusiv pentru **bombardamente strategice**, cu bombe clasice sau nucleare, aşa cum sunt „superfortăretele zburătoare” Boeing și Tupolev.

Menționăm că Aviația Română nu a avut, nu are și probabil nu va avea avioane de bombardament strategic și nici rachete strategice, deoarece țintele acestora sunt de regulă nelegitime, respectiv marile aglomerări urbane ale inamicului, deci civili.

Scopul lor este de a teroriza populația pentru a crea distrugeri masive, care să înfrângă voința de luptă și capacitatea de susținere a forțelor luptătoare, cum au fost în RM 2 bombardarea Londrei, Berlinului, Dresdei și multe altele³.

Întreaga concepție a **războiului racheto-nuclear** se bazează pe această crimă în masă, pentru anihilarea adversarului. Strategiile nucleare ale Marilor Puteri asigură capacitați de descurajare (de a nu folosi arme nucleare), de lovitură preventive (de a folosi primul armele nucleare), de ripostă (de a nu folosi primul armele nucleare), de distrugere reciprocă (război total) sau de război nuclear limitat, cu arme nucleare tactice de mică putere (dar comparabile cu bombele deja lansate la Hiroshima și Nagasaki) ori cu superbombe care să distrugă o țară sau un continent.

În toată această nebunie criminală, ajunsă la paroxism și aplicată în RM 2 și ulterior perfecționată în Războiul Rece, România deși nu a participat activ la acest fel de acțiuni de luptă controversate, a fost succesiv ținta bombardamentelor Marilor Puteri cu care era în război.

2. România sub bombardamente aeriene germane (1916-1917) în RM 1

România a intrat în război de partea Antantei și a declarat război Germaniei și Austro-Ungariei la 27 august 1916. A doua zi flota austriacă trimite, ca răspuns, un monitor fluvial (navă blindată, cu artillerie puternică) pentru a bombardă portul și orașul Turnu Severin. Sentinela portului, soldat de grăniceri, ia poziția de tragere în genunchi și deschide focul asupra artileriștilor navei, declanșând un duel inegal, în care soldatul rănit moare (fiind primul militar român căzut în RM 1, dar și monitorul se retrage având mari pierderi printre servanții tunurilor, deci nemaifiind în măsură să își continue misiunea).

³ Sălăvăstru Alexandru, „A fost bombardarea Dresdei de către aliați o crimă de război sau o necesitate pe timp de război?”, *Evenimentul istoric, Istorie secretă*, 28 septembrie 2024, disponibil la <https://evenimentulistoric.ro/dresden-al-doilea-război-mondial-crima.html>, accesat la 30. 09. 2024.

Figura 1. Bucureștiul după bombardamentul german din august 1916⁴.

În noaptea următoare, pe 28/29 august 1916, comandamentul german ordonă bombardarea Bucureștiului (*figura 1*). Dirijabilul Luftwaffe Zeppelin LZ 101 de la baza Iambol (în estul Bulgariei) zboară spre nord și bombardează instalațiile militare și feroviare din nord-vestul Bucureștiului, cu 1800 kg de bombe, de la 3500 m altitudine, concomitent cu monitoarele fluviale austriece care bombardau la Giurgiu. Acest prim bombardament aerian nu a cauzat pagube însemnate, dar a speriat locuitorii, care au urmărit atacul ca pe un spectacol⁵.

Amintim că acest tip de aeronavă militară măsura 178,5 m în lungime, avea raza de acțiune 4500 km, capacitate de transport 18,4 tone, patru motoare cu elice și era înarmat cu 2 mitraliere și bombe. Până în august 1917 când a fost desființată aviația militară germană, a bombardat de trei ori Bucureștiul, dar și Ciulnița, Fetești, Galați, Iași, precum și obiective din Rusia (Odesa) și Grecia (Mitilini, Mudros). În cele șapte raiduri de bombardament, de zi și de noapte, în România s-au lansat 11 934 kg de bombe în total. Un alt Zeppelin, LZ86 care a executat și el șapte misiuni de bombardament s-a prăbușit la Timișoara în septembrie 1916. Deși la intrarea României în război de partea Antantei, diplomația germană afirmase că „români nu vor avea parte de război aerian”⁶.

Deoarece artillerie antiaeriană era la începuturi și nici nu era suficientă, Colonelul Negrei a urcat tunuri ușoare de 57 mm și tunuri de câmp franceze de 76 mm (considerate cea mai bună piesă de artillerie din RM 1 pe schele de lemn înclinate pentru a trage în aeronave, dar rezultatele au fost sub așteptări, deși tirul artilleriei era dirijat și de reflectoare antiaeriene. Au fost bombardate Gara de Nord, cazarma Malmaison și locuințe, care nu au respectat camouflarea luminilor pe timp de noapte⁷.

⁴ Alexandru Arma, „Primul bombardament al unui zepelin german supra Bucureștiului”, *Historia*, disponibil la https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF_bucure%99tiul+sub+bombardamentul+german1918&fr, accesat la 08.10.2024.

⁵ Ibidem.

⁶ Dan Eugen Sambra, „Atacurile zepelinelor germane asupra Bucureștiului”, *Historia nr 238*, 15.11.2021.

⁷ Idem.

A urmat o perioadă dramatică de peste 100 de zile, cu bombardamente combinate, *dirijabile și avioane*, ziua și noaptea, care au provocat 1.700 de victime, în majoritate civile (morți și răniți grav) și demoralizarea populației, iar după bombardamente, au urmat doi ani de ocupație germană.

În ultima parte a războiului, foștii aliați voiau să încetăm lupta contra germanilor și Armata Roșie ucrainiană a bombardat, peste râul Prut, orașul și portul Galați, ca represalii. În luptă au căzut și mulți militari români, comemorați de un monument modest în Constanța, pe faleza portului.

3. România sub bombardamente aeriene sovietice (1941) RM 2

În perioada 1941-1944, toate aviațiile militare importante au contribuit la bombardarea aeriană a României, și în special Bucureștiul și zona petrolieră⁸.

La 1 sept 1939, armata germană invadă Polonia, urmată de armata Roșie a URSS. România, care intenționa să rămână neutră (cum vrusește la început și în (RM 1) a fost forțată de Marile Puteri, în 1940, să cedeze teritoriile în nord, est, sud și vest, deci după 22 de ani practic nu mai există România Mare. La 22 iunie 1941, conducătorul statului, mareșalul Ion Antonescu, declară război URSS și armata română trece Prutul, simultan cu armata germană, pentru a elibera teritoriile foste românești, fără să-l anunțe pe Regele Mihai și fără a avea tratat de alianță cu Germania.

În ansamblu, Armata Română era cam la nivelul RM 1, cu cca. 500 000 de militari și aproape tot atâția cai, cu armament majoritar vechi, puține blindate și avioane, având motorizare redusă. În primele 5 săptămâni de lupte sunt eliberate toate teritoriile foste românești, dar cu prețul a 24 396 de morți, răniți, dispăruți și prizonieri. În loc să se oprească la Nistru, armata română merge mai departe și intră în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (aproximativ actuala Republică Transnistreană) și continuă lupta în RSS Ucrainiană și RSFS Rusă până în Crimeea, la Don și Munții Caucaz (1941-1942). La 8 noiembrie 1942, la București, are loc Parada victoriei, cu trupele întoarse de pe front. După care războiul nu mai merge bine, se pierd bătălii, sunt multe pierderi umane și materiale, începe retragerea (1943-1944), încheiată cu armistițiul declarat de Rege, la 23 august 1944, și acceptat de ruși abia, la 10 septembrie 1944.

Aviația sovietică a lansat primele atacuri aeriene asupra teritoriului României imediat după ce România a declarat război și a intrat cu trupe în URSS, respectiv a doua zi, pe 23 iunie 1941. În principiu, bombardierele inamice au încercat să distrugă comunicațiile strategice, rafinăriile de petrol, podurile de peste Dunăre și Portul Constanța, dar forța și precizia lor au fost limitate. La Constanța au fost și bombardamente cu artillerie navală, respinse de Artleria de coastă și de navele militare românești.

⁸ Alexandru Arma, *Bucureștiul sub bombardamente 1941-1944*, Editura Militară, București, 2015, pp. 48.

Au fost vizate, în special, trei zone din România: Carpații de Curbură (Poarta Focșanilor), Valea Prahovei (zona petroliferă) și Dobrogea¹⁰ (poate pentru o eventuală debarcare maritimă sau ca să nu o folosim ca bază de atac)⁹.

La București s-a dat prima alarmă aeriană la 23 iunie 1941, marcând începutul primei campanii de bombardamente sovietice în România. Cei care trecuseră prin bombardamentele din RM 1 știau ce să facă și îi îndrumau și pe ceilalți. Populația Capitalei era calmă și disciplinată, iar concluzia a fost că „*avantajul civilizației acesta e: suportarea imediată și totală a oricărui risc*”¹⁰. Apărarea antiaeriană a Bucureștiului era întarită cu aviație de vânătoare, grupul 6 Vâنătoare (cu avioane IAR 80) și o escadrilă germană (cu avioane Messerschmitt), care se ridicau imediat în aer la alarmă, gata de luptă¹¹.

La 24 iunie 1941, s-a încercat bombardarea Bucureștiului, la ora 18.40 trei avioane sovietice venind dinspre est se apropiau de Capitală, dar aviația de vânătoare le-a forțat să se retragă. Martorii spuneau că ar fi văzut două avioane negre (poate pentru incursiuni de noapte?) la mare altitudine, antiaeriana a deschis focul, dar acestea erau sus și au plecat¹².

În dimineața zilei de 26 iunie 1941, la ora 05.30 s-a dat alarma și a început **primul bombardament sovietic asupra Bucureștiului**, între orele 05.35 - 05.50. Trei bombardiere sovietice venind dinspre nord-est la altitudine de 6000 m au lansat 8 bombe mari, dar numai cinci au explodat, cauzând victime și pagube: o fabrică și trei case, alte case au fost avariate, ca și o conductă de apă potabilă, etc¹³. Un al doilea atac a fost imediat după primul, între orele 07.00 - 07.15, alte trei avioane lansând 6 bombe dintre care cinci au explodat, cauzând morți și răniți, distrugând un bloc și câteva case. Bilanțul oficial al acestor bombardamente a fost de 14 bombe care au cauzat 4 morți, 12 răniți, 6 imobile distruse și alte 3 avariate. Două bombardiere au fost doborâte de aviația de vânătoare, unul căzând lângă Fabrica Malaxa, iar celalat în afara orașului. Răniții au fost internați la Spitalul Brâncovenesc și au fost vizitați de autorități. iar bombele neexplodate au fost dezamorsate de geniști și expuse în centrul orașului. Noaptea, între orele 23.55 - 0.55 alte 4 avioane, venind dinspre sud spre București, din cauza camuflajului au bombardat tocmai la Draganesti-Vidra, fără să facă victime, ca și următoarea încercare din acea noapte.

⁹ Viorel Gheorghe, „Duel pe cerul României”, *Dosarele Istoriei*, nr 7(59) 2021, pp 35-41.

¹⁰ Ziarul Universul, nr 168, din 25 iunie 1944.

¹¹ Valeriu Avram, Viorel Gheorghe, „Bombardamentele aeriene sovietice asupra României (iunie-iulie 1941)”, *Revista Document*, nr 2(60) 2013.

¹² Mihail Sebastian, *Jurnal 1935-1944*, Editura Humanitas, București, 1996, pp 349-350.

¹³ Constantin Kirițescu, *România în Al Doilea Război Mondial*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995, p 235.

Figura 2. Bombardarea Bucureștiului de către aviația sovietică (1941)¹⁴

La 29 iunie 1941, la ora 11.00, o formăție de 6 bombardiere care veneau spre București au fost atacate de aviația de vânătoare și au fugit, lansând bombele la Dridu, unde au lovit o casă și şoseaua. În seara zilei de 1 iulie o formăție de bombardiere a încercat să atace Capitala, dar au fost împiedicate de focul artileriei antiaeriene (care a folosit și trasoare) și au lansat 9 bombe pe o fabrică de cărămidă de lângă București, dintre care numai una a explodat, dar fără să producă pagube. În total în aceasta primă campanie de bombardament, au fost lansate în București 23 de bombe mari, dintre care 11 au explodat producând pagube, iar 12 nu au explodat deci peste 50%. Se poate specula că tehnologia de fabricație nu era corespunzătoare, că muncitorii sabotau producția sau că intenția nu ar fi fost de a distruge ci doar de a teroriza populația.

A doua campanie de bombardamente asupra Bucureștiului a început în noaptea de 14/15 iulie 1941, când un val de avioane sovietice a trecut de apărarea antiaeriană și a lansat numeroase bombe mici incendiare, care au provocat multe incendii în cartierul Dealul Spirii. Acestea au fost stinse de locuitori și de poliție cu nisip (pregătit din vreme) și de pompieri. S-au înregistrat un mort și un rănit. Un avion a fost doborât și echipajul a fost luat prizonier. Au fost întărite măsurile de prevenire și stingere a incendiilor. Au urmat alte tentative, dar *avioanele erau doborâte sau nu ajungeau deasupra Capitalei și a celorlalor orașe dovedesc slăbiciunea esențială a aviației bolșevice...*¹⁵. Nu-i aşa că la prima vedere, situația se asemănă oarecum cu ceea ce se întâmplă în prezent în Ucraina?

După ce a fost cucerită Crimeea, atacurile aeriene sovietice au încetat complet, deci după circa o lună de teroare, și viața românilor a intrat, dacă nu în normal, cel puțin în obișnuit, pentru circa un an.

¹⁴ Bombardarea Bucureștiului de către aviația sovietică (1941) fotografii, disponibil la <https://uk.images.search.yahoo.com/search/images?p=Bombardarea+Bucure%C8%99...>, accesat la 18.11.2024.

¹⁵ Populația civilă și bombele sovietice, *ziarul Timpul*, 17.07.1941.

4. România sub bombardamente aeriene americane (1942 - 1943) în RM 2

După o pauză relativă în anul 1942, când Armata Română pare victorioasă pe frontul de est, iar la București se organizează Parada Victoriei, la 8 noiembrie 1942, cu trupele întoarse de pe front, România intră din nou în colimatorul aliaților și se decide bombardarea acesteia, pentru a slăbi ofensiva germană și a scoate din luptă România. În țară aproape nimeni nu credea că prietenii noștri, englezii și americanii, ne-ar putea bombarda, deși oficial guvernul le declarase război. Încercăm să prezentăm în continuare, succint, martirul populației românești din a doua parte a celui RM 2.

În decembrie 1941, Marea Britanie, în semn de solidaritate cu URSS, declară război României, fiind urmată de fostele ei colonii. Japonia, Germania, Italia și ulterior România și alte țări declară război SUA. După o jumătate de an, americanii ne răspund și declară război României, la 6 iunie 1942, iar, la 12 iunie 1942, o formăție de 13 bombardiere grele decolează din Egipt pentru a ataca zona petroliferă Ploiești. Bombele nu nimereșc rafinăriile, dar arată vulnerabilitatea țării, așa că se întărește apărarea antiaeriană a zonei cu tunuri, reflectoare, aviație de vânătoare de zi și de noapte, în cooperare cu armata germană.

La 1 august 1943, americanii lansează un atac major, de pe aerodromurile din Libia, *Operațiunea Tidal Wave (Valul Nimicitor)* pentru bombardarea rafinăriilor din Ploiești, Câmpina și Brazi, cu 178 de bombardiere grele cvadrimotoare B-24 Liberator. După un zbor de 8 ore, 162 au ajuns deasupra României și au coborât la 100 m altitudine pentru a distrugă la vedere obiectivele repartizate. Apărarea antiaeriană, avertizată de observatorii aerieni din teritoriu, a acționat cu artleria și aviația de vânătoare și a doborât 35 de bombardiere în România, alte 45 grav avariate au căzut pe drumul de întoarcere, și doar 88 (adică mai puțin de jumătate) au revenit la bazele din Libia, mai mult sau mai puțin avariate, iar unii piloți americani au fost decorați postmortem¹⁶. Deci operațiunea aeriană a fost nimicitoare, dar pentru atacatori. Se poate considera că este *cea mai mare victorie a forțelor aeriene române* și totodată cea mai mare înfrângere pentru o operațiune de bombardament strategic, care a pierdut peste 50% din aeronave.

Dar pe front situația nu mai era favorabilă germanilor și nici românilor. În operațiunea de la fluviul Don, Armata română a pierdut 150 000 de militari (morți, răniți, dispăruți și prizonieri) și a fost nevoită să înceapă retragerea. În țară au fost întărite măsurile de apărare antiaeriană: „*În organizarea apărării pasive se va ține seama de următoarea ordine de importanță: Capitala, regiunea petroliferă, restul țării*”¹⁷.

¹⁶ Valeriu Avram, Alexandru Arma, *Infern deasupra Ploieștiului. Bombardamentul de la 1 August 1943*, Editura Militară, București, 2012, p. 96.

¹⁷ Colonel (r.) Gheorghe Florea Creanga-Stoilești, *Istoria apărării civile*, vol 1, Editura Porto Franco, Galați, 1993, p. 357, 322.

5. România sub bombardamente aeriene anglo-americane (primăvara 1944) în RM 2

După victoria Aliaților în Africa de Nord a urmat, la 9 iulie 1943, debarcarea din Sicilia și sudul Italiei. Aviația strategică anglo-americana a organizat noi baze aeriene în zona Mării Mediterane, iar România se afla acum în raza de acțiune a aviației Aliaților. La 1 noiembrie 1943, se organizează un nou Comandament strategic aerian, cu Forța 15 Aeriană a SUA și Grupul 275 de bombardament britanic, cu baza la Foggia (Italia), la doar 900 km de România. Acestea totalizau peste 2000 de bombardiere grele și 1000 de avioane de vânătoare pentru escortă, plus bombardierele britanice, mai sofisticate, pentru misiuni de noapte. Misiunea acestora era de a sprijini operațiunile terestre ale frontului european (de sud și de est), de distrugere a centrelor industriale și a căilor de comunicație, în special, în sud-estul Europei, inclusiv a zonei petrolifere din România¹⁸.

Britanicii, care ca vechi aliați ai României nu îi acordaseră ajutor când aceasta avusese nevoie în 1940, insistau acum „*de a-i bombarda pe sateliți pentru a-i scoate din război sau cel puțin să îi forțeze pe germani să îi ocupe*¹⁹”. Politicienii români nu ținuseră cont de avertismentul Primului ministru britanic din secolul XIX, Lordul Palmerston: „*Anglia nu are prieteni sau aliați permanenți, ci doar interese permanente!*²⁰”

La 23 ianuarie 1944, avioane aliate execuțaseră o misiune de fotografiere a Bucureștiului, iar la 22 martie, guvernul de la Londra preconiza „*atacarea triajului (CFR) din București și a câmpurilor (petrolifere) de la Ploiești, în această ordine de prioritate, la prima ocazie care apare*²¹”

Forța 15 aeriană a bombardat capitalele din Balcani, în special Bucureștiul și Sofia, deși unii aviatori americani nu doreau să atace populația civilă, dar „*ordinele sunt ordine*²²”

Încă de la 1 octombrie 1943, spionajul românesc aflase intenția aviației anglo-americane de a bombardă România, fiind vizate zona petroliferă (Ploiești), Capitala și orașele-porturi Constanța, Brăila, Galați și Giurgiu. Noaptea au fost parașutați agenți secreți britanici, care au fost capturați. La 24 octombrie, un avion britanic de recunoaștere a fotografiat zona Ploiești, urmat în timp de altele, unele aruncând manifeste sau lansând parașuți britanici de diferite naționalități. Ca urmare și apărarea antiaeriană a fost întărită suplimentar față de existent cu armament german modern, în prima fază cu 420 de tunuri AA de 88 mm (considerate cel mai

¹⁸ Alexandru Arma, Sorin Turturică, *Misiuni de sacrificiu. Grupul 1 Vânațoare în apărarea teritoriului național (aprilie-iunie 1944)*, Editura Militară, București, 2021, p. 79.

¹⁹ Eugen Preda Miza petrolului în valoarea razboiului, Editura Militara, Bucuresti, 1983, p 170.

²⁰ Wikipedia, Lord Palmerston.

²¹ Eugen Preda, *Miza petrolului în valoarea războiului*, Editura Militară, București, 1983, pp. 170-171.

²² Barret Tillman, *Forgotten Fifteenth: The Daring Airmen Who Crippled Hitler's Oil Supply*, Regnery History, 2014, p. 26.

bun tun din război), 72 tunuri de 75 mm, 612 tunuri automate de 20 mm și 9 proiectoare, care au fost repartizate în principalele puncte strategice vulnerabile, altele urmând să fie primite ulterior²³. Aviația de vânătoare avea Sectorul 2 la București, cu 3 sectoare de acțiune în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, cu un total de 112 avioane (IAR 81 și Me-109G), din care doar 56 puteau fi în alarmă. Cu această dotare minimală și cu puțini piloți cu experiență, aviația română urma să apere Capitala.

La 19 martie 1944, armata sovietică ajunge la fluviul Nistru, vechea graniță. Radio Londra anunță: „Aceasta înseamnă pentru România că a sosit ceasul înfrângerii”²⁴, iar la 22 martie 1944, generalul britanic Henry Maitland Wilson, comandantul forțelor aliate din Mediterana Orientală, trimite un ultimatum Mareșalului Ion Antonescu. România încearcă zadarnic să iasă din război, dar lucrurile se precipită. La 2 aprilie, bombardierele Forței 15 Aeriene atacă Austria și Iugoslavia, iar la 3 aprilie, bombardează Budapesta și fotografiază din nou Bucureștiul. La 4 aprilie 1944, ora 10.30, în București se dă alarma aeriană: 350 de bombardiere grele americane (B-24 și B-17) decolează din Italia având ca obiectiv Gara de Nord (figura 4), Atelierele CFR Grivița și triajul Chitila. Din cauza condițiilor atmosferice doar 170 de bombardiere B-24 Liberator intră în spațiul aerian românesc la ora 13.10, în 4 valuri la altitudinea de 4000 m și atacă Bucureștiul dinspre nord-vest și sud-vest. Profesorul Gheorghe Zane de la Iași era la Hotel Union și își amintea: „Deodată a început să cadă o ploaie de bombe dinspre Gară înaintând în faimosul „covor” de bombe spre centru. Soții Maruca și George Enescu erau acasa la Palatul Cantacuzino, văd cum arde Hotelul Splendid, cu 20 de etaje, cu oamenii care nu se pot salva, oameni și mașini calcinați pe stradă”²⁵.

Figura 4. Distrugerile din Gara de Nord²⁶.

²³ Arhivele Militare Române, fond 1727, dosar 435, f. 7.

²⁴ Mihai Pelin, *Raidul escadrei trădate*, Editura Elion, Bucuresti, 2005, pp. 127-128.

²⁵ Profesor univ. dr. Ioan Scurtu, „4 Aprilie 1944 -Nu trebuie uitat. Au venit americani”, Art-Emis, la <http://www.revistaclipa.com/1318/2009/04/istoria-clipei/4-aprilie-1944-nu-trebuie-uitat>, accesat la 19.11. 2024.

²⁶ *Gara de Nord - aici au murit arși în vagoane peste 500 de refugiați români basarabeni, în urma bombardamentelor americane care au distrus și incendiat peste 1000 de vagoane ale*

Bombardierele americane ușurate de greutatea bombelor s-au ridicat la 8000 m și au plecat. Artleria AA a Capitalei a tras în total 5139 de proiectile, a doborât 2 avioane, a avariat 5, dar a avut pierderi 10 artileriști morți și 28 răniți. În total zece bombardiere americane au fost doborâte și 45 de aviatori au fost luați prizonieri²⁷.

Rapoartele militare consemnează că au fost bombardate și gările Nord și Basarab, Triajul, Atelierele Grivița, Calea Grivitei, Spitalul CFR, Ateneul Roman, Universitatea, podul și șoseaua Cotroceni și multe altele, cu un covor de bombe lat de 1500 m, precum și bombe izolate, care au lovit la întâmplare alte obiective civile: Liceul Aurel Vlaicu, Politehnica, Institutul Cantacuzino, Institutul Botanic, Manutanța Armatei (fabrica de pâine), Uzina electrică Grozăvești, Uzina de apă, Hotelul Athenee Palace, Hotelul Ambasador, o bancă, mai multe blocuri și sute de case de locuit. Americanii au estimat la 12 000 de morți, dar oficial au fost 2942 de morți și 2416 grav răniți, Primăria Capitalei trebuind să facă un nou cimitir pe Calea Giulești, pe care l-a numit „4 Aprilie”. Acesta a fost cel mai grav bombardament din istoria Bucureștiului și a țării²⁸.

Urmează cea mai mizerabilă fază a campaniei împotriva țărilor creștin-ortodoxe din Balcani, bombardamentele anglo-americane din marea Sărbătoare a Paștelui ortodox. După 11 zile de la Marele bombardament, la 15 aprilie, în Sâmbăta Paștelui ortodox, imediat după miezul nopții, Grupul 205 RAF a trimis avioane britanice de recunoaștere în sudul României, apoi 11 bombardiere B-24 au minat Dunărea, iar două au lansat manifeste la București, Ploiești și Craiova. Două bombardiere s-au prăbușit din motive tehnice. În timpul zilei, în ajunul Paștilor, 406 bombardiere B-24 americane au bombardat Gara de Nord din București, iar 188 de B-17, escortate de 48 de avioane de vânătoare, au bombardat instalațiile petroliere de la Ploiești. Americanii au pierdut în luptă 10 avioane, din care 6 bombardiere și au fost capturați 28 de aviatori. Generalul Sănătescu, mareșal al Palatului, nota: „*La ora 11.30 se dă alarma. Aviația anglo-americană își face apariția peste 20 de minute și bombardează cumplit centrul orașului, atingând clădirile din jurul Palatului Regal și Palatului Telefoanelor. Incendii mari la Universitate (a ars și Biblioteca de Istorie) și (Editura) Casa Românească*”²⁹. Au fost lovite, între multe altele: Universitatea, Facultatea de arhitectură, Spitalul Militar Central, teatre, hoteluri, biserici, restaurante, Uzina electrică, Uzina de apă, rețeaua de transport în comun etc. Oficial au fost 236 de morți și 159 de răniți

trajului precum și depoul de locomotive, adăposturile atelierelor C.F.R. Orașul era plin de refugiați basarabeni, care fugeau în nebuniți de frică din fața înaintării Armatei Roșii, Lectia de istorie, 4 aprilie 1944: Marele bombardament asupra Bucureștiului, disponibil la <https://24pharte.ro/lectia-de-istorie-4-aprilie-1944-marele-bombardament-asupra-bucurestiuilui>, accesat la 20.11. 2024.

²⁷ Raluca Tudor, „Aprilie 1944. Bombardamentele anglo-americane asupra Bucureștiului”, în Jurnalul de operații al Regimentului 1 Artlerie Antiaeriană, în Document nr. 3(49), 2010, pp 12-13.

²⁸ Alexandru Arma, *Bucureștiul sub bombardamente 19 41-1944*, Editura Militară, București, 2015, p 78.

²⁹ General Constantin Sanatescu, *Jurnal personal*, p 150.

grav. Opinia publică a fost indignată că bombele aliaților loviseră grav foarte multe obiective civile fără caracter strategic.

Dar în *Noaptea de Înviere*, 15/16 aprilie, aviația britanică a bombardat Turnu Severin, lovind Șantierele navale, Gara, Spitalul Militar și Spitalul civil, și întregul Bulevard Carol cu clădirile emblematic ale orașului. În Duminica Paștilor, pe 16 aprilie, bombardierele americane atacă din nou Turnu Severin (omorând cel puțin 250 de oameni) și bombardează Brașovul, lovind Uzinele IAR, Gara și multe alte obiective, urmarea fiind sistarea completă a producției de avioane românești. La 17 aprilie, în a doua zi de Paște, bombardierele americane bombardează Belgradul și Sofia, dar a fost alarmat și Bucureștiul.

La 21 aprilie 1944, Forța 15 aeriană a primit misiunea de a bombardă din nou Bucureștiul (gările și triajul) și zona petroliferă Ploiești (rafinăriile și triajul), deja grav lovite, dar Ordinul de operații specifică: „*orașele București și Ploiești sunt puncte-cheie ale tuturor liniilor principale spre front, iar atacul simultan al acestor centre va cauza cea mai mare întrerupere a liniilor de aprovizionare, deja mult supraîncărcate. Pe de altă parte, succesul lovirii acestor obiective ar afecta și situația politică din România*”³⁰. Ca obiectiv de rezervă a fost stabilit Turnu Severin (trajul).

Vizibilitatea era foarte mică, unele escadrile au primit ordin de întoarcere, altele au continuat misiunea și au bombardat ghidat cu radarul de bombardament, dar nu au atins țintele stabilite și bombele au căzut în oraș pe o arie foarte mare. Astăzi am spune de *victime colaterale* (dacă este populația adversarului) sau *victime civile nevinovate* (dacă este populația proprie), dar pentru aviatori sunt doar inamici fără chip. Din 645 de bombe lansate de primul val la București doar 36 au căzut în oraș. În total au fost distruse 125 de case și 111 au fost avariate, au murit 87 de oameni, 129 au fost răniți grav. O bombă a căzut pe un adăpost militar, omorând 6 jandarmi și rănind 16. Împrăștierea bombelor a fost atât de mare încât mai multe sute au căzut în satele din jur, cauzând mulți morți, răniți și foarte multe pagube materiale.

La întoarcere bombele rămase au fost aruncate la Turnu Severin, 50 dintre acestea au căzut în oraș, făcând multe pagube, cauzând peste 100 de morți și foarte mulți răniți³¹.

Această misiune complexă de bombardament anglo-american a fost un eșec strategic, deoarece nu a distrus niciunul din obiective, ci a afectat numai populația civilă. Pierderile americane au fost de 3,9% la bombardiere și 5,3% la escorta de avioane de vânătoare, în schimb aviația românească, inferioară calitativ și cantitativ, a avut pierderi semnificative. Dar în general urmările marelui bombardament, din 21 aprilie, nu au fost la fel de grave ca la bombardamentele din 4 și 15 aprilie, iar autoritățile au intervenit rapid pentru lichidarea urmărilor, ca exemplu brutării și-au continuat activitatea fără să meargă în adăposturi.

³⁰ Kenn C. Rust, *Fifteenth Air Force Story*, Published by Sunshine House inc., 1989, p. 22.

³¹ Arhivele Militare Române, fond 5476 dosar 1029, f 8.

Misiunea a fost reluată, la 24 aprilie 1944, cu 500 de bombardiere americane și multe avioane de vânătoare pentru escortă. Între orele 11.10 și 11.55 au intrat în spațiul românesc 5 valuri de avioane. Apărarea antiaeriană a acționat cu 120 de avioane de vânătoare, care au angajat lupta la altitudinea de 7000 m, fiind doborâte mai multe avioane americane, românești și germane. Bombele au lovit toate obiectivele stabilite la misiunea anterioară, plus spitale, rețeaua de gaz, electricitate și de transport urban. Au fost distruse 405 clădiri, iar 204 au fost avariate. Pierderile umane au fost semnificative: 292 morți, 368 grav răniți și 483 sinistrați. Presa vremii relata: „aviația anglo-americana a bombardat Capitala și orașul Ploiești, pricinuind pagube și victime în rândul populației... și ... numeroase avioane inamice au fost doborâte”³².

Ca un rezumat al acestei primăveri tragice, Comandantul militar al Capitalei, generalul Iosif Teodorescu, a publicat un comunicat oficial în presă: „Cea mai mare parte din bombe au căzut în cartierele de locuit; au fost incendiate sau distruse, de asemenei, clădiri ale Universității, instituției de cultură, biserici și cimitirul Sf. Vineri” iar distrugerile totalizau 3.378 morți, 2.979 răniți grav, 1.892 case distruse, 1.489 case avariate, 102 incendii.. Mulți bucureșteni părăsiseră deja orașul, mutându-se în provincie, iar printre cei rămași speranța era să fie înnorat (ca bombardierile să nu aibă vizibilitate) sau să se îndrepte spre zona petroliferă “Du-i Doamne, la Ploiești!”³³

Dar pauza nu a durat mult. În noaptea de 3 /4 mai 1944 Bucureștiul a fost bombardat de aviația britanică cu 62 de bombardiere de noapte, dinspre vest, sud-vest și sud. Au fost aruncate parașute luminoase, bombe și manșete, în București și în comunele învecinate. Au fost bombardate gări, aerodromuri, cazarma Regimentului 1 AA, 18 case distruse, alte 3 avariate etc. Au cauzat 24 de morți și 17 răniți grav. Au fost găsite 23 bombe neexplodate. Pentru prima dată au fost semnalate manifestări ostile germanilor. Aviatorii americani prizonieri priveau bombardierele britanice și se gândeau că sunt destinația bombelor proprii³⁴

La 5 mai 1944 a avut loc cel mai puternic bombardament asupra Ploieștiului. o forță impresionantă de 485 bombardiere grele americane cu 1500 de tone de bombe a decolat din sudul Italiei, escortată de 200 de avioane de vânătoare. Au trecut pe deasupra Bucureștiului fără să atace și au bombardat cumplit rafinăriile, gările, fabrici, instituții, școli, spitale etc. provocând 167 de morți, 87 răniți grav și 2895 sinistrați. În noaptea de 5/6 mai 51 de bombardiere de noapte britanice bombardează Câmpina, iar a doua zi 700 de bombardiere americane, escortate de avioane de vânătoare, bombardează rafinăria cu 230 bombe explozive. În același timp erau bombardate și Turnu Severin, Ploiești, Brașov, Craiova și Pitești. În noaptea de 6/7 mai, aviația britanică, cu 57 de bombardiere de noapte și 76 tone de

³² Ziarul Timpul, nr. 2499/26 aprilie 1944.

³³ Ziarul Timpul, nr. 2506/ 4 mai 1944.

³⁴ William J. Fili, *Passage to Valhalla: The Human Side of Aerial Combat Over Nazi Occupied Europe*, Filicon Publishers, Pennsylvania, 1993, pp. 139-149.

bombe, lovește Capitală. Antiaeriană doboară 4 bombardiere. Au fost lovite cazărmi, un spital, o școală, un hotel, un adăpost plin cu oameni, etc. În total 100 de morți, 88 de răniți grav, 64 de clădiri lovite și au fost găsite 42 bombe neexplodate. Pe 7 mai bombardierele americane revin și ataca Bucureștiul cu 500 de bombardiere escortate de 200 avioane de vânătoare, cu misiunea de a distrugе complet instalațiile feroviare din nordul Capitalei. Artleria AA, 75 de avioane de vânătoare românești și 64 germane au încercat să apere Bucureștiul, dar au doborât numai 4 avioane, în timp ce inamicul a doborât 18. Acest bombardament, cel mai puternic după cel din 4 aprilie, a afectat nordul Bucureștiului și centrul, provocând moartea a 411 locuitori, 920 răniți grav și 32 162 sinistrați. Au fost distruse ori avariate peste 1500 de clădiri, printre care gări, școli, spitale, biserici, fabrici, locuințe, linii de electricitate, apă, telefonice, de transport în comun. Distrugerile au fost atât de mari încât au fost aduse forțe din toate orașele apropiate. În noaptea de 7/8 mai, aviația britanică de noapte, cu 45 de bombardiere având 52,3 tone de bombe explozive și incendiare, a lovit din nou Capitală. Au fost lovite cazărmi, fabrici, 60 de imobile și s-a încercat întreținerea incendiilor cu alte bombe incendiare în cartierele deja incendiate³⁵.

Generalul Constantin Sănătescu, nota în jurnalul personal: „Bombardamentele de teroare s-au succedat fără milă ziua și noaptea. Ele au avut ca obiective și orașe fără nicio industrie de război”³⁶. Radio Londra anunță că de 10 Mai, ziua națională a României, Capitala va fi distrusă, dar nu s-a întâmplat nimic, deci tipic pentru terorism de stat.

La 18 mai 1944, trei valuri de bombardiere americane atacă Ploieștiul, în zona locuită sunt 17 morți și 786 sinistrați. Au fost lovite obiective petroliere, gara de Vest, cazărmi, teatrul, fabrici, școli, o biserică. Atacul american se repetă, la 31 mai, centrul Ploieștiului și cartierele din est fiind lovite în valuri succesive, case, gara de Sud, fabrici, spitalul, școli etc. apărarea antiaeriană a doborât 10 bombardiere, și au fost capturați 40 de aviatori. În lagăr erau peste 200 de prizonieri americani, care aflând ce victime făcuseră, se temeau că vor fi spânzurați³⁷. Până la urmă aviatorii prizonieri americani și englezi erau peste 1000, fără a-i mai socoti pe cei răniți (înternați la Spitalul Militar) care vor fi repatriați, după 23 August 1944, iar decedații au fost înmormântați în cimitire militare ca eroi ai țării lor.

Toate aceste bombardamente au pregătit viitoarea campanie de bombardamente din vara anului 1944, care a facilitat ofensiva Frontului 2 Ucrainian pentru trecerea Nistrului și ocuparea Basarabiei și Bucovinei.

³⁵ ANIC, fond PCM Cabinetul Militar, dosar 89/1944, fila 161-163.

³⁶ Constantin Sănătescu, Jurnal, p 153.

³⁷ John McCormick, Prisoner în Bucharest, jurnal nepublicat (încă) al locotenentului John McCormick, p. 11-12.

Concluzii

Bombardamentul aviatic împotriva României, din Primul și cel De Al doilea Război Mondial, a avut la începutul lui rezultate nesemnificative. Mai întâi s-a fost adoptat bombardamentul de zi, a urmat cel de noapte, ca mai apoi să se adopte, oricât de discutabil a fost, bombardamentul zonal.

Bombardamentul aerian german împotriva României din RM 1, nu a provocat pagube serioase, dar au reușit să demoralizeze populația din capitala țării și orașele bombardate, datorându-se faptului că mijloacele aviatice ale inamicului nu erau performante, iar mijloacele antiaeriene ale armatei române nu erau nici suficiente și nici capabile să doboare dirijabilele și avioanele inamicului.

În primul an (1941), al RM 2, bombardamentele aeriene sovietice, efectuate asupra Bucureștiului, comunicațiilor, infrastructurii petroliere, podurilor de pe Dunăre, și Portul Constanța au fost limitate și lipsite de precizie, datorându-se slabii performanțe ale avioanelor sovietice și puternicii riposte ale artileriei antiaeriene și aviației românești și germane.

În 1942, englezii și americanii hotărăsc să bombardeze România cu scopul de-a scoate din război și astfel, bombardamentele lor, de zi și de noapte, vizează zona petroliferă Ploiești, ca apoi, în 1943, operațiunile de bombardament să se situeze la nivel strategic fiind vizată, din nou, zona petroliferă, în special rafinăriile. De această dată, apărarea antiaeriană înzestrată cu artilerie și avioane de vânătoare mai performante provoacă pierderi severe aliaților.

În primăvara anului 1944, bombardamentele aeriene anglo-americane, de nivel strategic, executate, cu precădere pe timp de noapte, vor fi nimicioare și extinzându-se vor viza; distrugerea zonei petrolifere române, a capitalei țării, a orașelor țării, în special, porturile la Dunăre și Marea Neagră, a centrelor industriale și căilor de comunicații.

Covoarele de bombe aruncate deasupra Bucureștiului în lunile aprilie - mai 1944, și asupra altor orașe, vor avea efecte devastatoare, pierderile umane și materiale fiind însemnante. Bombardamentele aeriene anglo-americane executate pe timp de zi și de noapte asupra orașelor fără obiective industriale și militare, vizând rețelele de electricitate, de gaze și de apă au devenit *bombardamente teroriste*, influențând puternic moralul populației.

BIBLIOGRAFIE

Surse oficiale

Arhivele Militare Române, fond 5476 dosar 1029

Arhivele Militare Române, fond 1727, dosar 435, f. 7.

ANIC, fond PCM Cabinetul Militar, dosar 89/1944

Ziarul Timpul, nr. 2499/26 aprilie 1944

Ziarul Timpul, nr. 2506/ 4 mai 1944

Ziarul Timpul nr. 1504/ 17 iulie 1941

Ziarul Universul, nr 168 din 25 iunie 1944.

Surse de autor

- ARMA Al., „Primul bombardament al unui zepelin german supra Bucureștiului”, *Historia*, disponibil la <https://emea-search.yahoo.com/search?ei=UTF=bucure%99tiul+sub+bombardamentul+german1918&fr>
- ARMA Al., *Bucureștiul sub bombardamente 19 41-1944*, Editura Militară, București, 2015
- ARMA Al., TURTURICĂ S., *Misiuni de sacrificiu. Grupul 1 Vânătoare în apărarea teritoriului național (aprilie-iunie 1944)*, Editura Militară, București, 2021
- AVRAM V., ARMA Al., *Infern deasupra Ploieștiului. Bombardamentul de la 1 August 1943*, Editura Militară, București, 2012
- AVRAM V., GHEORGHE V., „Bombardamentele aeriene sovietice asupra României (iunie-iulie 1941)”, *Revista Document*, nr 2(60)
- FILI W. J., *Passage to Valhalla: The Human Side of Aerial Combat Over Nazi Occupied Europe*, Filicon Publishers, Pennsylvania, 1993
- FLOREA G. C.-S., *Istoria apărării civile, vol 1*, Editura Porto Franco, Galați, 1993
- GHEORGHE V., „Duel pe cerul României”, *Dosarele Istoriei*, nr 7(59) 2021
- KIRIȚESCU C., *România în Al Doilea Război Mondial*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995
- MCCORMICK J., *Prisoner în Bucharest*, jurnal nepublicat (încă) al locotenentului John McCormick
- PREDA E., *Miza petrolului în văltoarea războiului*, Editura Militară, București, 1983
- RUST K. C., *Fifteenth Air Force Story*, Published by Sunshine House inc., 1989
- SAMBRA D. E., „Atacurile zepelinelor germane asupra Bucureștiului”, *Historia*, nr 238, 15 11. 2021.
- SĂLĂVĂSTRU Al., „A fost bombardarea Dresdei de către aliați o crimă de război sau o necesitate pe timp de război?”, *Evenimentul istoric, Istorie secretă*, 28 septembrie 2024, disponibil la <https://evenimentulistoric.ro/dresden-al-doilea-razboi-mondial-crima.html>
- SCURTU I., „4 Aprilie 1944 -Nu trebuie uitat. Au venit americani”, *Art-Emis*, la <http://www.revistaclipa.com/1318/2009/04/istoria-clipei/4-aprilie-1944-nu-trebuie-uitat>
- SEBASTIAN M., *Jurnal 1935-1944*, Editura Humanitas, București, 1996, pp 349-350.
- TILLMAN B., FIFTEENTH F., „The Daring Airmen Who Crippled Hitler's Oil Supply”, *Regnery History*, 2014

TUDOR R., „Aprilie 1944. Bombardamentele anglo-americane asupra Bucureștiului”, în Jurnalul de operații al Regimentului 1 Artilerie Antiaeriană, în *Document nr. 3(49) 2010*

Surse web

Biographie de Charles de Gaulle, disponibil la <https://charles-degaulle.org/lhomme/biographie>;

Citate de Otto von Bismarck/, Right Words, disponibil la <https://rightwords.ro/citate/autori/otto-von-bismarck#google>;

Apocalypse in Dresden, february 1845, disponibil la <http://www.nationalmuseum.ro/museum/>;

Bombardarea Bucureștiului de către aviația sovietică (1941) fotografii, disponibil la <https://search.yahoo.com/search/images?p=Bombardarea+Bucure%C8%99>.

